

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ' ΤΟΜΟΥ ΕΠΕΤΗΡΙΔΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Α. ΑΡΧΕΙΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΥΠΟ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΙΓΑΛΑ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΠΑΤΥΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

1939

9. ΒΕΡΡΟΙΑ

Κατὰ τὴν διήμερον ἐν Βερροία διαμονήν μου τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1931 ἐξήτασα τὰ ἀρχεῖα τῆς ἐπὶ τουρκοκρατίας ἑλληνικῆς Κοινότητος (τῆς Δημογεροντίας), τὰ εὐρισκόμενα σήμερον εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Ἀγ. Ἀντωνίου, ἔνθα ἐπιστοποίησα 52 κώδικας καὶ διάφορα ἄλλα λυτὰ ἔγγραφα. Ἐπίσης ἐπεσκέφθην τὸ Συμβολαιογραφεῖον τῆς Βερροίας, ἔνθα σώζονται 6 κώδικες, καὶ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Γυμνασίου, ἔνθα ἐπιστοποίησα ἐν καὶ μόνον χειρόγραφον. Εἰς τὸ Δημαρχεῖον ἐναπόκειται τὸ «Ἀρχεῖον τοῦ Καδῆ» εἰς γλώσσαν τουρκικὴν, ἧτοι 56 ἐν καλῇ καταστάσει εὐρισκόμενοι κώδικες καὶ δύο ἄλλα δέματα ἀτάκτως κατεσπαρμένων φύλλων ἢ τεμαχίων κωδίκων ἰσοδυναμούντων πρὸς τὸν ὄγκον 15 περίπου συνήθων τοῦ ἀρχείου τούτου κωδίκων. Τοὺς κώδικας τούτους ἐξήτασα τῇ βοήθειᾳ τοῦ κ. Γεωργίου Καννάκη, διερμηνέως παρὰ τῷ Πρωτοδικεῖῳ Βερροίας, εἰς τὸν ὅποιον ἐκφράζω καὶ δημοσίᾳ τὰς εὐχαριστίας μου. Εἶναι φανερόν ὅτι κατὰ τὸ μικρὸν τοῦτο χρονικὸν διάστημα δὲν ἠδυνήθην παρὰ μόνον ἐπιτολαίως νὰ ἐξετάσω τὰ ἀρχεῖα ταῦτα. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἀναμῆν τις λεπτομερῆ περιγραφὴν αὐτῶν, ἀλλ' ἀπλῶς μίαν ἐπισκόπησιν τοῦ ἐν Βερροία εὐρισκομένου μέχρι σήμερον ἢ καλύτερον περιελθόντος εἰς γνῶσιν μου ἀρχεῖακοῦ ὕλικου.

1. ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΓ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἀρχεῖον Δημογεροντίας

Μέρος τῶν ἀρχείων τῆς Δημογεροντίας ἐκάη κατὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1864, καθ' ἣν ἀπετεφρώθη καὶ τὸ μητροπολιτικὸν μέγαρον. Ὡς ἐπιστοποίησα, σώζονται σήμερον 52 κώδικες ποικίλου περιεχομένου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰστιχα κατανομῆς καὶ εἰσπράξεως φόρων καὶ διαφόρων ἄλλων λογαριασμῶν. Ἀξίαν ἔχουν οἱ κώδικες οὗτοι ἰδίως διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1800 κἄξῃς οικονομικὴν κατάστασιν τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος Βερροίας.

Ἐπίσης σώζονται καὶ λυτὰ ἔγγραφα ποικίλου περιεχομένου, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν μοῦ ἐπέτρεψεν ὁ μικρὸς χρόνος πρὸς διέθετον νὰ ἐξετάσω. Οὕτω κατωτέρω δίδω σύντομον περιγραφὴν τῶν κωδίκων μόνον, οἱ ὅποιοι ὅλοι ἀνεξαιρέτως ἀνάγονται εἰς τὸν 19ον αἰῶνα.

1. Κατάστιχον, 0,30 × 0,135, περιέχον διαφόρους λογαριασμοὺς διαφόρων ἐτῶν 1827 - 1899. Σύνκειται ἐκ σελ. γραμμ. 17 (2-3, 6-9, 14-15, καὶ ἀπὸ σ. 18 μέχρι τέλους ἄγρ.).

σ. 1 ὑπάρχει ἡ ἐξῆς σημείωσις εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς σελίδος: 1829 *μαρτίου 30: ἐγένεν ἓνας σεισμός μεγάλους τόσων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὰ κατηγλια ἓνα ἴπο τᾶλω τσακίστηκεν ἡ ὦρα τὰς δέκα ἐγένεν τοῦτο.*

2. Κώδ., 1842-1868, μ. 0,31 × 0,21, ἐν ᾧ καταγράφονται τὰ κτήματα, τὰ ἱερὰ κειμήλια καὶ σκευὴ καὶ οἱ διάφοροι λογαριασμοὶ τῶν Μονῶν Θεοτόκου Δοβραῆς, Θεοτόκου Καλλιπέτρας καὶ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ τῆς περιφερείας Βερροίας. Ὁ κώδιξ φέρει τὸν ἑξῆς τίτλον:

1842: Ἀπριλλίου: 23:

Κώδιξ τοῦ ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐπονομαζομένης Δοβραῆς, ἐν ᾧ καταγράφονται πάντες οἱ λογαριασμοὶ αὐτοῦ, καὶ ἱερὰ κειμήλια καὶ σκευὴ καὶ κτήματα καὶ ὅ,τι ἄλλο ἰδιόκτητον αὐτοῦ πρὸς ἰδίαν ἀσφάλειαν αὐτοῦ τῇ ἔπιταγῇ τοῦ πανιερωτάτου δεσπότην ἀγ. Βερροίας κυρίου κυρίου Διονυσίου Δερίου.

Πολλάκις ἐπιβεβαιώνει τοὺς λογαριασμοὺς ὁ ἅγιος Βερροίας. Συχνότατα συναντῶμεν σελίδας κενάς.

3. Κατάστ. ἔτ. 1846, 0,32 × 0,215, σελ. 46 (38-42, 44-46 ἄγρ.), ἐν ᾧ καταγράφεται τὸ εἰς ἑκάστην οἰκογένειαν ἀναλογοῦν ποσὸν φόρου τοῦ ἔτους 1846. Φέρει τὴν ἐπικεφαλίδά: «1846 Ἰουνίου 15. Τευτέρῃ ὅπου ρήχτηκε στὸ μουκατά. Χάρτζι εἰς κάθε ἕναν διαμοιράσθησαν». Ὁ τρόπος τῆς καταγραφῆς εἶναι ὁ ἑξῆς:

<u>100</u>	<u>40</u>
ὄνομα οἰκογ.	ὄνομα οἰκογ.
ἡμερομ. πληρωμῆς	ἡμερομ. πληρωμῆς

Συνήθως περιέχει ἡ σελὶς εἰς μὲν τὸ πλάτος τέσσαρα ὀνόματα, εἰς δὲ τὸ ὕψος τρία.

4. Κώδ. ἔτ. 1849-1864 ἐν ᾧ καταχωρῶνται κληροδοτήματα, δωρεαί, ἰσολογισμοί, χρεῖ, λογαριασμοὶ καὶ ἄλλα διάφορα ἀναφερόμενα εἰς τὰ δύο ἑλληνικὰ σχολεῖα Βερροίας· ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 1849 καὶ διήκει μέχρι τοῦ 1864.

σ. 1: Γράμμα τοῦ Βερροίας Θεοκλήτου περὶ παιδείας ἀπὸ 1 Ἰαν. 1849.

σ. 3: Γράμμα τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου.

σ. 5 καὶ ἑξῆς ποικίλου περιεχομένου.

σ. 313-519: Κατάλογος τῶν βιβλίων τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς. 1864 Μαΐου 10.

Διαστάσεις ἔχει 0,33 × 0,21, σελ. 390 (σελ. 19, 24-26, 36, 45-48, 53-56, 63-221, 272-273, 332, 338-339 ἄγρ.). Φέρει ἐν ἀρχῇ τίτλον: + Ἱερὸς Κώδιξ ἐν ᾧ καταχωρεῖται ἡ λήψις καὶ δόσις τῶν δύο σχολείων τῆς πόλεως Βερροίας, ὁμοῦ καὶ ὁ λογαριασμὸς τοῦ κτιρίου τῶν ἐλεημοσυνῶν, κεφαλαίου καὶ ληροδοσίας, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ 1849= Ἰαν. 1.

5. Κατάστιχον, περιέχον τὴν κατανομὴν τῶν φόρων κατὰ χωρία περιφερείας, συγχρόνως δὲ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν φορολογουμένων οἰκογενειῶν τοῦ ἔτους 1851.

Ὁ τρόπος τῆς καταγραφῆς εἶναι ὁ ἑξῆς:

<u>χωρίον</u>	<u>νουφούζια νέα</u>	<u>δόσιμο</u>
Κομανίτζι	14	1099
Κόκκοβα	116	9106

χρὶ 1856 Φεβρ. 16. Φέρει τὸν ἐξῆς τίτλον: «Καταχωρεῖται ἐν τῷδε τὸ χρηματικὸν ποσὸν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου τὸ εὐρισκόμενον πρὸς τοὺς κάτωθεν ὀνομαστὶ φαινομένους χρεώστας δι' ὁμολογιῶν πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν, ὅπερ τρέχει τόκῳ καὶ ἄνω κατεγράφη δὲ ἐν τῷ 1856 τῇ 15 Φεβρουαρίου».

Πολλὰι σελίδες παραμένουν ἄγραφοι.

19. Ἔτ. 1856. Κῶδ. προοριζόμενος, ἵνα συμπεριλάβῃ τὰ τῆς διαχειρήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου ἀπὸ τοῦ 1856 κῆξῆς. Σελ. γραμ. 93 (77 - 78, 82 - 86 ἄγρ.), ἀπὸ τῆς σελ. 94 μέχρι τέλους ἦτοι περὶ τὰ τρία τέταρτα τοῦ κώδικος ἄγραφοι.

Ἐλάχιστοι μόνον σελίδες ἀνταποκρίνονται εἰς τὸν πομπώδη τίτλον τοῦ κώδικος τούτου: «Ὁ παρῶν κῶδιξ, συστηθεὶς παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Κυρίου Καλλινίκου, τοῦ ἐξαρχικῶς παρὰ τῆς Μεγάλης ἐνθάδε ἀποσταλέντος, ὀνομάζεται Κῶδιξ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου, περιέχων ἐγγεγραμμένην ἅπασαν τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τῆς ἐκκλησίας ταύτης, τῆς ὁποίας ἡ ἐγγραφή καὶ κατάστροφαις ὑπάρχει χρέος τῶν Ἐπιτρόπων. Οἱ δὲ κατὰ καιρὸν Ἐπίτροποι, διοριζόμενοι ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Πανερωτάτου Ἁγίου Βερροῖας παρὰ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως, ὀφείλουσι νὰ ὑπηρετῶσιν εἰς τὴν ἐπιστασίαν ταύτην μετὰ ζήλου καὶ εὐσυνειδησίας χριστιανικῆς ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους ὀλοκλήρου· μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔτους νὰ καταστρώνουσι τὸν Ἰσολογισμόν τῆς ἐτησίου δοσοληφίας των ἐν τῷ παρόντι Κώδικι, καὶ νὰ ὑπογράφηται οὗτος παρὰ τε τοῦ Ἀρχιερέως καὶ τῶν προκρίτων πολιτῶν, κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνθήειαν.

Μετὰ δὲ τὴν πράξιν ταύτην, ἐὰν οἱ προὔπηρετήσαντες Ἐπίτροποι φανῶσιν εὐάρεστοι, δύναται νὰ διορισθῶσι καὶ διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, εἰ δὲ μὴ, νὰ ἐκλέγωνται ἕτεροι τῇ κοινῇ γνώμῃ, καὶ νὰ ἐνεργῶσι τὰ καθήκοντα τῆς ἐπιτροπείας ὡς εἴρηται. Τῇ 15: Φεβρουαρίου: 1856: ἐν Βερροῖα.

† Ὁ Θεσσαλονίκης Καλλνίκος βεβαιοῖ. (αὐτόγραφος ὑπογραφή).

Τὸ περιεχόμενον, ὡς εἴπομεν, δὲν ἀνταποκρίνεται καθ' ὀλοκλήριαν εἰς τὸν τίτλον τοῦτον, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἀμέσως κατωτέρου πίνακος.

σ. 3 περιέχει ἀντίγραφον πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς τῆς 4ης Φεβρ. 1856.

(σ. 4 - 34) ἀντίγραφα διαφόρων ἐγγράφων ἐπιβεβαιούμενα συχνάκις διὰ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Βερροῖας Θεοκλήτου.

(σ. 35 - 40) Κανονισμὸς ἐπὶ τῆς... διαχειρήσεως καὶ προστασίας τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα εἰσοδεύονται ἐν ὀνόματι τοῦ δόσιου ἡμῶν πατρὸς Ἁγ. Ἀντωνίου ἐκ τε τῶν κτημάτων καὶ τῶν συνεισφορῶν χριστιανῶν, συγκείμενος ἐκ τεσσάρων κεφαλαίων.

(σ. 41 - 42) ἀποφάσεις τινὲς συνεδριῶν ἐπιτροπῆς.

(σ. 43 - 76, 79 - 81, 87 - 92) διάφοροι λογαριασμοί.

(σ. 93) περιλαμβάνει μόνον τίτλους πρακτικῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς.

Διαστάσεις ἔχει ὁ κῶδ. $0,33 \times 0,115$, φύλ. γραμ. 1-16+19 (17-18 ἄγρ.), εἰς τὸ τέλος προστίθενται τρία φύλλα μὲ τουρκικὸν κείμενον.

6. Κατάστ. ἔτ. 1851, $0,36 \times 115$, πολλαὶ ἄγρ. σελίδες. Ἀρχίζει ἀπὸ τῆς 23 Ἀπριλίου κατὰ παλαιὰν συνήθειαν, καθ' ἣν αἱ ἐνοικιάσεις ἤρχίζον ἀπὸ τῆς 23 Ἀπριλίου καὶ ἔληγον τὴν 22 Ἀπριλίου ἐπομένου ἔτους ἢ καὶ τὴν 26 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰδίου.

7. Κατάστ. ἔτ. 1851, Ἰουλίου 7, τοῦ Μοναστηρίου Γοσραῖς.

8. Κατάστ. ἔτ. 1851, Ἰουλίου 7, τοῦ Μοναστηρίου Ντοβραῖς.

9. Κατάστ. $0,29 \times 0,105$, ἀπὸ 23 Ἀπριλ. 1851 μέχρι 23 Ἀπριλ. 1852.

10. Κῶδ. ἐν ᾧ καταχωρίζονται τὰ ἐνοίκια διαφόρων κτημάτων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου τῶν ἐτῶν 1852 Ἀπριλ. 23—1854 Ἀπριλ. 23.

Ὁ κῶδιξ φέρει τὸν ἐξῆς τίτλον: Ἀπὸ 1852=ἕως 1854: Ἀπριλ. 23.

Κτηματολόγιον περιέχον τὰ ἐνοίκια τῶν τε δοσπητίων καὶ ἐργαστηρίων καὶ λοιπῶν κτημάτων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου δύο ἐτῶν ἀρχόμενον ἐκ τῶν 1852 τῆς 23 Ἀπριλ. λήγοντος δὲ μέχρι τῶν 1854 Ἀπριλ. 23.

11. Κῶδ. ἐν ᾧ καταχωρίζονται τὰ ἐνοίκια τῶν κτημάτων τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1853.

12. Κατάστ. ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1853 μέχρι 1 Ἰουλίου 1854.

13. Κατάστ. περιέχον τὰς δοσοληψίας τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου ἀπὸ 1ης Ἰαν. 1853 μέχρι 16 Ἰουλίου 1854.

14. Κατάστ., $0,44 \times 0,18$, περιέχον τὰς δοσοληψίας τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου ἀπὸ 16ης Ἰουλίου 1854 μέχρι 31 Αὐγούστου 1855. Πλεῖσται ὅσαι σελίδες ἄγραφοι.

15. Κατάστ. ἐν ᾧ καταχωρίζονται τὰ ἐνοίκια τῶν διαφόρων κτημάτων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου ἀπὸ 23 Ἀπριλ. 1854 μέχρι 23 Ἀπριλ. 1855.

16. Κατάστ., $0,45 \times 0,175$, ἐν ᾧ καταχωρίζονται χρηματικὰ ποσὰ δανεισθέντα παρὰ ἰδιωτῶν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου κατὰ τὸ ἔτος 1855, Αὐγ. 31.

Ὁ κῶδ. φέρει τὸν ἐξῆς τίτλον: Καταχωρεῖται ἐν τῷδε τῷ καταστίχῳ τὸ χρηματικὸν ποσὸν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου τὸ εὐρισκόμενον παρὰ τοὺς κάτωθεν ὀνομαστὶ φαινόμενους χρεώστας δι' ὁμολογιῶν πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν, ὅπερ τρέχει σὺν τόκῳ καὶ ἄνω κατεγράφθη δὲ ἐν τῷ 1855 τῇ 31 τοῦ Αὐγούστου.

Διαστάσεις $0,45 \times 175$, σελ. 5-10, 16-17, 26-27 γραμ. σελ. 3-4, 11-15, 18-25, 28 μέχρι τέλους ἄγραφοι.

17. Κατάστ. περιέχον τὰς δοσοληψίας ἀπὸ 1 Σεπτ. 1855 μέχρι 15 Φεβρ. 1856.

18. Κατάστ. περιέχον τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ἐτῶν 1855 Σεπτεμβρ. μέ-

20. Κατάστ. περιέχον τοὺς λογαριασμοὺς ἀπὸ 16 Φεβρ. 1856 μέχρι 30 Ἀπριλ. 1856 κατὰ τὴν Ἐπιτροπείαν τοῦ «Χατζῆ-Θωμᾶ Παλασίδου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ». Πολλὰι σελίδες ἄγραφοι.

21. Κατάστ. περιέχον δοσοληψίας καὶ ἰσολογισμοὺς ἀπὸ 15 Φεβρ. 1856 μέχρι τοῦ 1857. Πολλὰι σελίδες ἄγραφοι.

22. Κατάστ. περιέχον λογαριασμοὺς ἀπὸ 1 Μαΐου 1857 μέχρι 30 Ἀπριλ. 1858.

23. Κατάστ. περιέχον λογαριασμοὺς ἀπὸ 1 Μαΐου 1858 μέχρι 30 Ἀπριλ. 1859.

24. Κατάστ. περιέχον λογαριασμοὺς ἀπὸ 1 Μαΐου 1859 μέχρι 30 Ἀπριλ. 1860.

25. Κατάστ. περιέχον δοσοληψίας ἀπὸ 1 Μαΐου 1860 μέχρι 30 Ἀπριλ. 1861.

26. Κατάστ. περιέχον λογαριασμοὺς ἀπὸ 1 Δεκεμβρ. 1863 μέχρι 31 Δεκ. 1864.

27. Κατάστ. $0,31 \times 0,095$, περιέχον λογαριασμοὺς τοῦ 1864.

28. Κατάστ. $0,31 \times 0,115$, περιέχον λογαριασμοὺς τοῦ 1864.

29. Κατάστ. περιέχον λογαριασμοὺς ἀπὸ 31 Δεκ. 1864 μέχρι 31 Δεκ. 1865. Πολλὰι σελίδες ἄγραφοι.

30. Κατάστ. $0,34 \times 0,12$, περιέχον λογαριασμοὺς τοῦ 1865.

31. Κατάστ. $0,345 \times 0,115$, περιέχον δοσοληψίας τοῦ 1865.

32. Κατάστ. $0,25 \times 0,095$, περιέχον ἐκκαθαρίσεις τῶν ἑτησίων λογαριασμῶν τοῦ 1865.

33. Κατάστ. περιέχον λογαριασμοὺς ἀπὸ 31 Δεκ. 1865 μέχρι 31 Δεκ. 1866.

34. Κατάστ. ἐν ᾧ καταγράφονται αἱ εἰσπράξεις ἀπὸ 31 Δεκ. 1866 μέχρι 31 Δεκ. 1867. Ἀποτελεῖται ἐξ ὀλίγων μόνον φύλλων.

35. Κατάστ. $0,345 \times 0,125$, περιέχον δοσοληψίας ἀπὸ 1 Ἰαν. 1867.

36. Κατάστ. $0,25 \times 0,095$, χρησιμεῦον ὡς πρόχειρον δοσοληψίας τοῦ 1867.

37. Κατάστ. περιέχον λογαριασμοὺς ἀπὸ 31 Δεκ. 1867 μέχρι 31 Δεκ. 1867 μέχρι 31 Δεκ. 1868.

38. Κατάστ. $0,24 \times 0,095$, χρησιμεῦον ὡς πρόχειρον λογαριασμῶν τοῦ 1868.

39. Κατάστ. $0,30 \times 0,11$, περιέχον λογαριασμοὺς τοῦ 1868.

40. Κατάστ. $0,345 \times 0,125$, περιέχον δοσοληψίας τοῦ 1868.

41. Κατάστ. περιέχον λογαριασμοὺς ἀπὸ 31 Δεκ. 1868 - 31 Δεκ. 1869.

42. Κατάστ. $0,345 \times 0,125$, περιέχον δοσοληψίας ἀπὸ 1 Ἰαν. 1869.

43. Κατάστ. 0,285 × 0,135, περιέχον λογαριασμούς τοῦ 1869.
44. Κατάστ. περιέχον τὰς εἰσπραξίεις ἀπὸ 31 Δεκ. 1869 μέχρι 31 Δεκ. 1870.
45. Κῶδ. Ἔτ. 1870, 0,34 × 0,21, ὀλίγα φύλλα, περιέχει πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου καὶ διαφόρους μαρτυρίας καὶ ἀποφάσεις.
46. Κατάστ. περιέχον δοσοληψίας τῶν ἐτῶν 1870 - 1871.
47. Κατάστ. περιέχον δοσοληψίας ἀπὸ 27 Νοε. 1874 μέχρι 31 Δεκ. 1875.
48. Κατάστ. ἐν ᾧ καταγράφονται αἱ πληρωμαὶ τῶν ὀφειλομένων ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Ἀντωνίου τόκων ἀπὸ 7 Φεβρ. 1875.
49. Κατάστ. περιέχον λογαριασμούς ἀπὸ 31 Δεκ. 1875 μέχρι 31 Δεκ. 1876.
50. Κατάστ. ἐν ᾧ καταχωρίζονται τὰ διάφορα ἔξοδα τοῦ 1875. Ὀλίγα μόνον φύλλα.
51. Κατάστ. 0,28 × 0,19, περιέχον λογαριασμούς ἀπὸ 31 Δεκ. 1876, μέχρι 31 Δεκ. 1877. Πολλὰ σελίδες ἄγραφοι.
52. Κατάστ. (τεφτέρι) 0,32 × 0,115, ἀχρονολόγητος, περιέχον διαφόρους σημειώσεις καὶ ἀναγραφάς.

2. ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Εἰς τὸ Συμβολαιογραφεῖον τῆς πόλεως ἐναπόκεινται ἕξ κώδικες, ἅπαντες τοῦ 19ου αἰῶνος, ποικίλου περιεχομένου: προικοσύμφωνα, διαθήκαι, δωρητήρια, πωλητήρια, ἔξοφλητικά, βαπτιστικά, ἀπολυτήρια καὶ σχολικὰ πτυχία, καταγραφαὶ περιουσίας ἰδιωτῶν, ὁμολογίαι καὶ διάφορα ἄλλα συμβόλαια. Καταγράφω τοὺς κώδικας τούτους συμφώνως πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν.

1. Κῶδ. 1849 - 1877 περιέχων προικοσύμφωνα. Αἱ γραμμέναι σελίδες δὲν εἶναι ἠριθμημέναι, τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ κώδικος παρέμεινεν ἄγραφον, ὃ χάριτος εἶναι, ὃ πολλάκις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην χρησιμοποιούμενος εἰς τὰ ἔγγραφα, πρᾶσινωπός.

2. Κῶδ. 1892 - 1905 περιέχων προικοσύμφωνα, σύγκειται δὲ ἐκ σ. 302.

3. Κῶδ. 1907 - 1914 περιέχων προικοσύμφωνα. Ὁ κῶδ. δὲν εἶναι ἠριθμημένος.

4. Κῶδ. 1863 - 1873 περιέχων ἀποφάσεις τῆς Δημογεροντίας, θεωρήσεις κλπ. Ἀποτελεῖται ἐκ σελ. γραμμένων 88· σελ. 93 περιέχει ἀπόφασιν τοῦ 1891.

5. Κῶδ. 1864 - 1894 περιέχων ἔξοφλητικά, διαθήκας καὶ τὰ χρονολογικῶς συμπίπτοντα προικοσύμφωνα. Ὁ κῶδ. δὲν εἶναι ἠριθμημένος, μέρος δὲ αὐτοῦ παρέμεινεν ἄγραφον.

6. Κῶδ. 1892 - 1906 ποικίλου περιεχομένου: διαθήκαι, δωρητήρια, πωλητήρια, πληρεξούσια, ὁμολογίαι, ἔξοφλητικά, πιστοποιητικὰ διάφορα καὶ σχολικὰ πτυχία. Ἀποτελεῖται ἐκ σελ. 280, σελ. 275-280 περιέχουν τὸ εὐρετήριον.

3. ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Γυμνασίου εἶναι κάτοχος χειρογράφου τινὸς καὶ τριῶν φύλλων περγαμηνῆς.

1. Αἰῶ. 19ου, χαρτ., μ. 0,17 × 0,125, φ. 275.

Ποικίλου περιεχομένου, φιλοσοφικοῦ καὶ γραμματικοῦ.

1. (φ. 1 - 39) **Νικηφόρου τοῦ καὶ Βλεμμύδου**, Ἐπιστάσεις βραχεῖαι εἰς τὰ περὶ φυσικῆς ἐπιτομῆς. Ἄρχ. Οὐδὲν τῶν ὄντων ἦν πρὶν γενέσθαι, τῶν δὲ γεννητῶν οὐδὲν φαίνεται αἴτιον εἶναι τῶν ὄντων.

2. (φ. 40 - 43^v) **Φυσιολογία.**

3. (φ. 75 - 81) **Πορφυρίου** φιλοσόφου πυθαγορικοῦ, φνγηῖ κακοῦ τὸ ἄμφοιον οὔρον.

4. (φ. 85 - 88) **Ποικίλου περιεχομένου**: περὶ ἀλφαβήτων, περὶ τῆς ὕλης τῶν ιστορικῶν γραικῶν τῶν πρώτων αἰῶνων κλπ.

5. (φ. 90 - 119) **Γραμματικά.**

6. (φ. 120 - 164) **Δεξιλόγιον.**

7. (φ. 173 - 207) **Ἀκινδυνᾶ**, Προσίμιον περὶ τοῦ Στεφάνου. Ἄρχ. Τὸ παρὰ τῶν πάλαι κατασκευασθέν... Στεφάνου Ἀλεξανδρέως οἰκονομικοῦ φιλοσόφου παράξεις θ'. Περὶ φιλοσοφικοῦ λίθου. Πρὸς Ἡράκλειον τὸν βασιλέα (μετ' εἰκόνης).

8. (φ. 208^v - 211) Διάφορα ἀστρονομικὰ σημεῖα, χημικὰ καὶ φυσικὰ.

9. (φ. 212 κέξῆς) Διάφορα σημειώματα.

(φ. 44-46, 66-74, 77, 82-84, 89, 157-158, 167-170, 171, 172, 208, 213-223, 227-233, 254-256, 257^v - 259, 266-272, 274 ἄρχ., αἱ δὲ σελ. 170, 171^v, 172^v, 208^v, 209-212, 226, 234-253, 256^v - 257, 260-265, 275^v, 274^v - 275 περιέχουν διαφόρους σημειώσεις)· τὸ 1816 ἀνῆκε τὸ χ/φον τοῦτο εἰς τὸν Εὐστράτιον Λέσβιον Ἀκινδυνᾶν, ὅστις δύναται νὰ θεωρηθῆ καὶ ὡς γραφεὺς τοῦ χ/φου κατὰ τὴν ἐπικεφαλίδα τοῦ φύλ. 173.

2. Τρία φύλλα περγαμηνῆς, ὑπολείμματα χ/φου περιέχοντος θρησκευτικῆς ὁμιλίας. Ἐκ τῆς γραφῆς συμπεραίνομεν ὅτι τὰ φύλλα ταῦτα εἶναι τοῦ 15ου - 16ου αἰῶνος.

4. ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΝ

Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀνέφερον εἰς τὸ Δημαρχεῖον Βεροῖας ἐναπόκειται τὸ «Ἀρχεῖον τοῦ Καδῆ» ἧτοι 56 κώδικες καὶ δύο μικρὰ δέματα τεμαχίων ἢ φύλλων διαφόρων κωδίκων εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν, περιέχοντες διαταγὰς, δικαστικὰς ἀποφάσεις, ἀναφορὰς, διαμαρτυρίας, πωλητήρια, ἀγορὰς, ἐπιτροπικά, ἀφιερωτήρια, ἀντίγραφα φερμανίων κλπ. Μὴ γνωρίζων τὴν τουρκικὴν δὲν δύναμαι νὰ καθορίσω τὸ περιεχόμενον ἐνὸς ἐκάστου κώδικος χωριστά, ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω τοὺς κώδικας τούτους ἀπλῶς κατὰ χρονολογικὴν σειρᾶν.

1. Κῶδ. 1011	=1602/03	29. Κῶδ. 1194-1196	=1780-1782
2. » 1031	=1621/22	30. » 1199/1200	=1785/86
3. » 1033	=1623/24	31. » 1210/11	=1796/97
4. » 1036/37	=1627/28	32. » 1223-1226	=1808-1811
5. » 1041	=1631/32	33. » 1227/28	=1812/13
6. » 1048/49	=1638/39	34. » 1229-1231	=1814-1816
7. » 1049/50	=1640/41	35. » 1231-1233	=1816-1818
8. » 1055/56	=1645/46	36. » 1236/37	=1821/22
9. » 1057/58	=1647/48	37. » 1245/46	=1830/31
10. » 1058-1060	=1648-1650	38. » 1247-1249	=1832-1834
11. » 1082-1084	=1671-1674	39. » 1252/53	=1837/38
12. » 1083-1091	=1672-1680	40. » 1253-1255	=1838-1840
13. » 1094-1095	=1683/84	41. » 1256-1259	=1840-1843
14. » 1096-1097	=1685/86	42. » 1259-1261	=1843-1845
15. » 1107-1109	=1696/98	43. » 1260-1278	=1844-1862
16. » 1109	=1698/99	44. » 1261-1263	=1845-1847
17. » 1110-1112	=1699-1701	45. » 1264-1267	=1848-1851
18. » 1116	=1705/06	46. » 1268-1271	=1852-1855
19. » 1119	=1708/09	47. » 1274-1276	=1858-1860
20. » 1119-1130	=1708-1718	48. » 1277-1279	=1861-1863
21. » 1123-1125	=1711-1713	49. » 1279-1281	=1863-1865
22. » 1138	=1726/27	50. » 1281/82	=1865/66
23. » 1142-1148	=1730-1736	51. » 1282/83	=1866/67
24. » 1149-1150	=1737-1738	52. » 1283-1287	=1867-1871
25. » 1159-1161	=1746-1748	53. » 1288	=1872/73
26. » 1161	=1748	54. » 1289/90	=1873/74
27. » 1163-1165	=1750-1752	55. » 1289-1298	=1873-1881
28. » 1175	=1762	56. » 1298-1308	=1881-1891

Ἐκτὸς τῶν κωδίκων τούτων ὑπάρχουν, ὡς ἤδη ἐλέχθη, δύο δέματα ἀτάκτως κατεσπαρμένων φύλλων ἢ τευχῶν ποικίλου περιεχομένου καὶ διαφόρου χρονολογίας, τῶν ἐτῶν 1110 - 1147. Τὸ σύνολον τῶν φύλλων καὶ τεμαχίων τούτων ἰσοδυναμεῖ πρὸς δεκαπέντε περίτου κώδικας τοῦ ὄγγου τῶν προηγουμένων. Ἀκριβῆς ταξινόμησις τῶν τεμαχίων τούτων θὰ συνεπλήρωνεν ἴσως χρονολογικὰ κενά, τὰ ὅποια παρουσιάζει ἡ ἀνωτέρω χρονολογικὴ ἀναγραφή τῶν κωδίκων. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ ἐξητάζοντο ἅπαντες οἱ κώδικες οὗτοι λεπτομερέστερον ὑπὸ τινος ἐπιστήμονος τουρκομαθοῦς. Τὸ Πανε-

πιστήμιον Θεσσαλονίκης ἔκαμε πρὸς τοῦτο σχετικὰ διαβήματα, εἰς σύσκεψιν δὲ γενομένην τὸν Ἰούλιον τοῦ 1838 ἐν τῷ Πρυτανικῷ Γραφείῳ παρισταμένου τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν κ. Κ. Μπασιᾶ καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους κ. Δ. Ζακυνθινοῦ, ἀπεφασίσθη ὅπως διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν κωδίκων τούτων στεγασθῆ ὁλόκληρον τὸ ἀρχεῖον προσωρινῶς τοῦλάχιστον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον.

10. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΤΜΗΜΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

Τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης εὐθὺς ἀπὸ τῆς συστάσεώς του ἐθεώρησε καθήκον αὐτοῦ νὰ καταρτίσῃ καὶ συλλογὴν χειρογράφων. Δεῖγμα τῆς προσπαθείας ταύτης δύνανται νὰ θεωρηθοῦν τὰ κατωτέρω περιγραφόμενα, δι' ἀγορᾶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποκτηθέντα τριάκοντα ἑννέα χειρόγραφα, δύο πατριαρχικὰ σιγίλλια καὶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα, ἔστω καὶ ἂν δὲν δύναται τις ἀντικειμενικῶς νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὰ ἑξαιρετικὴν ὄλως σπουδαιότητα.

Α. Χειρόγραφα

1. Ἔτ. 1771, χαρτ., μ. 0, 24×0,17, φ. 445, στίχ. 15, διακεκοσμημένα ἀρχικὰ γράμματα καὶ ἐπικεφαλίδες δι' ἐρυθρᾶς μελάνης, δερματόδετον.

Στιχηράριον. Στιχηράριον σὺν θεῷ ἁγίῳ, περιέχον τὴν ἅπασαν ἀκολουθίαν τῶν στιχηρῶν τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, τοποθετῆν παρὰ κῆρ Γερμανοῦ ἀρχιερέως νέων Πατρῶν, μὴν Σεπτέμβριος εἰς τὴν α', ἀρχὴ τῆς ἰνδίκτου καὶ τοῦ δόσιου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Στυλίου.

φ. 444 (ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραφέως):

Τοῦτο ναὶ τὸ στιχηράρι ἐσεῖς ψάλλται μου καλοί,
 Ὡσὰν λάβετε εἰς χεῖρας, ψάλλετε ὦρα πολλῇ.
 Λάθος ἂν τύχη νὰ βρῆτε, ἄνθρωπος ἦν καὶ αὐτός,
 Ὅλοι δόστε του συγγνώμην, ἔτιζι κάμνετε καλῶς.
 Ὑστερον εὐχαριστίας δόστε εἰς τὸν θεόν,
 Ὑμνος πρέπει τῷ θεῷ εἰς τὸ τέλος τὸ καλόν.

Ἐτελειώθη κατὰ τὸ ,αφοσα Ἰουλίον ιζ'. Ἐν τῇ τοῦ Βατοπεδίου.

Ἐπ' ἄλλης χειρός: Καὶ τότε σὺν τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει κτῆμα ἐμοῦ τοῦ ἀρχιδιακόνου Θεοφίλου.

Ἐπ' ἄλλης χειρός: Νῦν δὲ Ἰωάννου Βλάχου, τοῦ ποτὲ ἀομμάτου μαθητὸς χρηματίσαντος.

2. Αἰῶ. 19ου, χαρτ., μ. 0,23×0,17, φ. 90 (φ. 83^v, 90^v ἄγρ.), στίχ. 17, δερματόδετον.

Ἀκολουθία καὶ βίος Βησσαρίωνος Ἀρχιεπισκόπου Λαρίσης.